

Пише: ЦГЕ

уторак, 28 фебруар 2012 03:17

Пре извесног времена у Вашингтону је публикован веома интересантан документ под називом “Алтернативни сценарији будућности Русије до 2017. године” (Alternative Futures For Russia to 2017), који је припремила група америчких експерата из утицајног Центра за стратешка и међународна истраживања (The Center for Strategic and International Studies – CSIS). Извештај од 70 страна, на енглеском језику, доступан је на официјелном сајту CSIS-а.

Документ је одмах привукао пажњу руских новинара и политичара са једном екстравагантном епизодом, у којој се, истина, у конјунктиву, говорило о убиству Путина у Божићној ноћи при изласку из Храма Христа Спаситеља у Москви, и о после тога наступајућој наглој промени државног правца. Претежна већина домаћих експерата пожурила је да оптужи америчке ауторе, прво, за непознавање руских политичких прилика и за професионалну некомпетентност; друго, за изопачену имагинацију, која се граничи са неодговорним фантазирањем, и треће, за злонамерну провокативност.

Многа руска средства масовног информисања – новине, часописи, радио и телевизијске станице – посветила су тумачењу извештаја некакав, истина, не веома значајан део свог штампаног простора и електронског времена, и одмах су заборавила на њега у вртлогу нових информативних повода. Али узалуд... Пажљиво читање документа пружа скоро најважније кључеве за разумевање политичке ситуације у савременој Русији, открива неке неочигледне (чак и за нас Русе) смисаоне линије, по којима се одвија њена судбина.

Ипак, на почетку једно невелико, али веома важно, зарад коректности целог излагања, одступање. Говорићемо о оним људима који су у оквиру тзв. Радне групе Русија-2017 (Russia 2017 Working Group) радили на разради одговарајућих сценарија. Руководилац пројекта је Ендрју Качинс (Andrew C. Kuchins). Међу другим експертима који су дали најзначајнији допринос припреми завршне варијанте извештаја, на списку се налазе Андерс Аслунд (Anders Åslund) Томас Грејем (Thomas Graham) Хенри Хејл (Henry Hale) Сара Менделсон (Sarah Mendelson) и Кори Велт (Cory Welt). Рад на претраживачу Google у трајању од 15 минута, довољан је да се уверите у то, да су сва горе набројана лица, не просто утицајни амерички специјалисти за Русију, већ тзв. кремљолози (Kremlinologists). Многи од њих су у прошлости били професионални совјетолози, а од краја Хладног рата, почели су да раде у формату евроазијских истраживања, чији приоритетни објекат, као и раније, остају Русија и целокупни постсовјетски простор – Евроазија.

Кремљолози новог типа

Кремљолози формирају својеврсну елиту бивших совјетолога. Подразумева се, да они до танчина схватају не само нијансе руско-совјетске историје, већ такође и све тананости односа између неформалних група у руководству савремене Русије – “силовика”, [\[1\]](#) либерала, олигархијских кланова, итд, укључујући њихов персонални састав, идеолошке, финансијске и кадровске ресурсе, процесе доношења најважнијих државних одлука, политичке и светоназорне правце, који имају макар и најмањи утицај на Кремљ или могу да га задобију у будућности.

На интернету се такође могу наћи информације о томе да је Качинс директор програма истраживања Русије и Евроазије, горепоменутог “труста мозгова” односно CSIS-а. Од 2000. до 2006. године, он је заузимао аналогну дужност у Карнегијевој задужбини у Вашингтону (The Carnegie Endowment for International Peace), и при томе је од 2003. до 2005. године, био на челу представништва фонда у Москви. До тада (1993-1997), Качинс је радио у Макартуровом фонду (The John D. and Catherine T. McArthur Foundation), где је надгледао програм давања грантова научницима из бившег Совјетског Савеза.

Данас је та иницијатива нажалост позната по томе, што су на њеној бази, на целокупном постсовјетском простору, и посебно на “горућим тачкама” Северног Кавказа и Закавказја, биле развијене мреже мониторинга (нарочито EAWARN), које су се бавиле, зарад интереса САД, уз то рукама баш наших експерата, сакупљањем врло важних информација о социјално-политичкој, етнорелигиозној и економској ситуацији. Зато Качинс, не по чувењу, познаје то о чему пише, лично познаје многе домаће политичаре, водеће научнике, политикологе и етнологе, који су током многих година добијали из његових руку плату у виду грантова.

Биографије осталих чланова групе Русија-2017, необично су сличне једна другој. Толико су сличне, да почиње да се појављује сумња да нека инстанца у САД припрема све те људе за ту мисију, коју они испуњавају, по типском, шаблонском програму. Тако Сара Менделсон, колегиница Качинса у CSIS-у, руководи у тој организацији иницијативом која се односи на права човека и безбедност, и један је од идеолога међународне антируске кампање у вези проблематике људских права и Северног Кавказа, укључујући и пројекат оснивања међународног трибунала за Чеченију, аналогног југословенском. Крајем 1990-тих, она је радила у Карнегијевој задужбини у Вашингтону и Карнеги корпорацији у Њујорку (The Carnegie Corporation of New York). У Русији је била 1994-1995. године, у

Пише: ЦГЕ

уторак, 28 фебруар 2012 03:17

својству сарадника Националног демократског института у Москви (The National Democratic Institute's Moscow office), где је радила са активистима за људска права (друштво “Меморијал” и др.) и прозападних либерално-демократских организација.

И Менделсонова и Качинс су у различито време били сарадници америчког Савета за спољне односе (Council on foreign relations – CFR), који се у западној штампи, већ неколико деценија, назива не другачије до “тајном светском владом”.

Грејем се прикључио Карнегијевој задужбини 1998. године, до тада проводећи више од годину дана у Москви, на дипломатском раду (амбасада САД, представништво РЕНД корпорације), и заузимајући одговорне положаје у Државном секретаријату и Министарству одбране САД. Исто као и Менделсонова, он има научно звање из совјетологије на Универзитету Јејл.

Аслунд је од 2003. до 2005. године, (када је Качинс био у Москви), заузимао његово место као руководица програма проучавања Русије и Евроазије у Карнегијевој задужбини у Вашингтону, и у различито време је радио у Институту Брукингс (The Brookings Institution), Кенановом институту за напредна руска истраживања (The Kennan Institute for Advanced Russian Studies). Несрећних 1990-тих година, Аслунд је чак био истовремено економски саветник три постсовјетске владе – Русије, Украјине и Киргизије.

Фиона Хил – у центру догађаја руске политике

Прегледајући материјале о учесницима групе Русија-2017, било је немогуће да се не налети на још једну личност, која није директно наведена међу ауторима извештаја, али коју у датом контексту у свим унакрсним хиперлинковима упорно избацује Google – Фиона Хил (Fiona Hill). Та чаробна госпођица, пола Енглескиња, пола Шкотланђанка, држављанка САД, пријатељица Качинса и Менделсонове, с правом се сматра за једног од најутицајнијих кремљолога, а такођа за експерта за проблеме руског Северног Кавказа. Њен радни стаж укључује рад на Харвардском универзитету 1990-их година, где је била руководица пројекта за изучавање етничких конфликта у земљама ЗНД-а (у то време док је Качинс стварао мреже мониторинга, које су се бавиле скупљањем података о тим истим конфликтима), рад на Брукингс институту, у фонду “Евроазија” (The Eurasia foundation), Институту “Отворено друштво” Џорџа Сороса (The Open Society

Пише: ЦГЕ

уторак, 28 фебруар 2012 03:17

Institute).

Хилова је научила руски језик током стажирања у Москви, на институту Марије Терезије. Као члан редакцијског колегијума сервиса новости на руском језику Washington Profile, учествовала је у сусретима председника Русије Владимира Путина са страним новинарима у оквирима дебатног клуба “Валдај”.

Управо захваљујући Хиловој, у највећем степену постаје јасна та институционална средина, у којој се стварао извештај који ми анализирамо. Ствар је у томе, што данас она руководи секцијом руских и евроазијских истраживања у америчком Националном обавештајном савету (National Intelligence Council – NIC). Како следи из материјала његовог официјелног сајта, Хилова de facto надгледа рад кључне међуресорне групе (task force) или, у другој терминологији, оперативног центра (operational centre), који се бави руском и шире – евроазијском проблематиком зарад интереса вишег политичког руководства САД. Центар обједињава, с једне стране, аналитичаре америчких специјалних служби, а са друге – водеће совјетологе и кремљологе из невладиних организација.

Ко тачно улази у ту екипу, ми наравно не знамо, и не можемо знати, али учесници пројекта Русија-2017, узимајући у обзир њихово лично познанство са Хиловом, и друге аутобиографске податке, просто су идеални кадрови. Али, ако је то тако, а највероватније јесте баш тако, онда је публиковани извештај под патронатом CSIS-а, о алтернативним сценаријима будућности Русије, врло озбиљан документ, припремљен у блиској сарадњи са NIC. У складу са тим “дневним редом”, са већим степеном вероватноће, у догледној будућности, деловаће цела мрежа атлантистичког утицаја у нашој земљи (како по линији специјалних служби, тако и по линији невладиних организација).

Шта су хтели да кажу програмери извештаја политичком руководству САД и целом осталом свету? И шта су они заиста рекли? Шта није ушло у публиковану варијанту? И како о томе дознати? Пређимо на оно главно...

Неоптерећујући читаоца директним препричавањем текста, пробаћемо да разумемо његове концептуалне основе, о којима се отворено (искључујући неколико пасуса), у уводном делу, практично нигде не говори. Пажљива анализа дозвољава да се утврди, да је на методолошком плану, документ фундиран помоћу веома особеног система

светоназорних координата, у који су амерички експерти уцртали основне идеолошке пројекте савремене Русије и њихове носиоце (партије, групе, појединачне личности). Једна од осовина тог координатног система одређена је паром супротности – либерални (liberal) – нелиберални (illiberal), док је други пар – националисти (nationalists) – интернационалисти (internationalists). Обим споменутих појмова (либерални/нелиберални, националисти/интернационалисти) биће разјашњен током нашег излагања.

Први сценарио – либерални интернационализам

Најповољнији сценарио, који у максималној мери одговара америчким националним интересима (оцена 5), али при томе најмање вероватан, са становишта аналитичара групе Русија-2017, јесте долазак на власт “либералних интернационалиста” (liberal-internationalists). У патриотском речнику, за означавање те групе, по правилу, користе се такви синоними као што су “космополити”, “западњаци”, “ултралиберали”. По мишљењу америчких експерата, фигуре са највише симболике овде су Борис Њемцов, Григориј Јавлински, Михаил Ходорковски, а такође, Михаил Касјанов и Гари Каспаров.

Констатујући, да је вероватност њихове победе блиска нули (рецимо, отприлике 2% што су још једном потврдили децембарски избори за Думу, где је дати политички сегмент представљала партија “Десна ствар” - *нема у српском језику адекватног превода, прим. Н.В* .), творци извештаја, ипак, не губе наду да ће бити понављања “обојене револуције” у Русији, у врло блиској перспективи. У помоћ људима “добре воље” доћи ће виша сила (wild cards), а нарочито сасвим неповољна економска конјунктура на светском тржишту енергената. Она се формира после серије природних катаклизми, које приморавају САД и друге земље Западне Европе да пређу на алтернативне изворе потрошње енергије. Као резултат, долази до падања цене нафте до 20 долара за барел, и као последица, до системске финансијско-економске кризе у Русији.

Али чак и код тако оптимистичке и скоро нереалне прогнозе (са нафтним фјучерсима за март 2012. године, већ се тргује скоро за 120 долара), заједно са крајњом неефикасношћу државне власти за време садашњег председника, Американци одвајају скоро четири године па да руско друштво минимално сазри за подршку отворено прозападном политичком правцу – предаји геополитичких позиција Москве у свету, демонтажи нуклеарног арсенала, територијалном распаду земље на мање формације, експорту енергетских ресурса у иностранство по дампиншким ценама. “Либерални интернационализам” – то је интеграција остатака распадајуће федерације у “златну милијарду” са “нејаким позиција”.

Други сценарио – либерални национализам

Највероватнији, и у принципу, сасвим прихватљив за САД сценарио (оцена 4), јесте долазак на власт такозваних “либералних националиста” (liberal-nationalists). По многим параметрима, тај идеолошки пројекат наставља Путинов курс, спајајући развој либерално-демократских институција са јаком руском државношћу. Ипак, амерички аналитичари стављају акценат на то, да ће у датом случају, одлучујући значај имати дефинитиван одлазак Путина са политичке арене, који би само и био јемство реализације овог сценарија. У садашњем број један кандидату за председника, на нивоу његове индивидуалне психологије, архетипова несвесног, личне судбине, творци извештаја интуитивно осећају некакву идентитетску смицалицу (у оригиналу *идентитаристский подвох*

– прим. Н.В), говорећи зато о “путинизму без Путина” (putinism without Putin). Али, детаљније о томе нешто касније.

Реализација национал-либералног плана, у дугорочној перспективи, довешће до тога да ће Русија јачати своју националну компоненту (отуда – “nationalists”), спроводећи све више и више независну спољну политику, реформишући армију, повећавајући степен благостања становништва и претварајући се на тај начин, у један од регионалних центара “цивилизованог света”. Ипак, при томе, она неће подвргавати сумњи “глобална правила игре” и аксиоме либералног светског поретка (индивидуалистичког и егоистичног), који се утврђују искључиво у Вашингтону (отуда – “liberal”).

Другим речима, то је интеграција “регионалне државе” у “златну милијарду” са “јаким позиција”. Када поседујете моћну економију, смртоносно нуклеарно оружје и “енергетску батину”, можете претендовати на почасније место код колача који мези “златна милијарда”. И Американци су спремни да пођу у сусрет таквим захтевима. За кључну фигуру у том контексту, сматра се Дмитриј Медведев у споју са Сергејем Наришкиним. Идеолошко уобличење тог курса јесте пројекат “суверене демократије”, отприлике у том виду како га је предложио Владислав Сурков, и како га је разрађивао часопис “Експерт”.

Трећи сценарио – нелиберални национализам

Пошто је релативно мало вероватан, али ипак реалнији од победе “космополита”

Пише: ЦГЕ

уторак, 28 фебруар 2012 03:17

(liberal-internationalists), дати сценарио разматра могућност доласка на власт “нелибералних националиста” (illiberal – nationalists), који су, по мишљењу Американаца, тзв. силовики из Путиновог окружења (Сечин, Патрушев, Иванов, Устинов и др.).

После убиства поново изабраног председника, у земљи почињу народни немири, стихијски нeredи, социјални хаос. Руководиоци специјалних служби узимају контролу ситуације у своје руке, и суровим, репресивним мерама, све до пуцања на масовне манифестације, успостављају поредак. На том таласу, они истурају на изборима кандидатуру свог штићеника, председника РАО РЖД (*руских железница* – прим. Н.В.) Владимира Јакуњина, који постаје председник Русије. “Јединствена Русија” мења име у “Слава Русији”, а “силовики” почињу да спроводе националистичку политику под паролом “Русија Русима”. Почиње масовна депортација илегалних имиграната, у првом реду Кавказаца. У севернокавказским републикама почињу чистке великих размера међу муслиманима, локалним националистима, клановским елитама.

D

e

facto

, Руси стичу привилегован положај међу другим народима Русије.

Успоставља се ауторитарни облик владања, при којем друштвом владају тајне службе и страх. Развија се врло велика кампања против корупције. Наставља се са стварањем државних корпорација, што се допуњава национализацијом природних монопола. Без обзира на спољнополитичку конфронтацију са Западом и изолационизам, Москва с временом постаје врло велики финансијски, економски и политички центар регионалног значаја, чија је даља цивилизацијска експанзија (чак и у оквирима ЗНД-а) ипак лимитирана националистичким идеолошким оријентацијама и одсуством привлачног светоназорног пројекта за друге народе.

Парадоксално, али и оваквом екстравагантном, нелибералном и на први поглед антиамеричком сценарију, аутори извештаја дају несумњиву прелазну оценоу (оцена 3). Ствар је у томе, по њиховим прогнозама, да зависност руске економије од експорта енергената у иностранство, а такође и потреба за новим технологијама, неће дозволити “нелибералним националистима” да дефинитивно раскину са Западом. Штавише, националистичка политика Кремља у дугорочној перспективи, ометаће експорт руског утицаја изван граница државе и довешће до раста сепаратистичких тенденција унутар ње, пре свега, на Северном Кавказу. Нагли пораст исламског фундаментализма, који ће највероватније бити повезан са Ал-Каидом, формираће нову глобалну претњу, против које се Русија и Запад могу борити само заједно.

На тај начин, сва три сценарија који описују долазак на власт различитих политичко-идеолошких снага, у дугорочној перспективи, показују се као сасвим прикладни за стратешке интересе САД, истина, у различитом степену. Заједно с тим, не сме се заборавити да многе тзв. објективне тенденције које су постављене у ту анализу, у ствари, и нису тако објективне. Оне представљају пре “уска грла” савремене руске државности, и удару по њима, уз адекватну реакцију, сасвим се може парирати. Задатак супротне стране, садржаће се у томе, да те скоро виртуалне тенденције претвори у постојане трендове. Запад ће несумњиво продужити да подржава прозападну опозицију у Русији (“либералне интернационалисте”), користећи је као инструмент притиска на политичку елиту (“либералне националисте”), тежећи да минимизира “националну” и ојача “либералну” компоненту.

Паралелно, пре свега на Северном Кавказу, биће инспирисани конфликти између руског и аутохтоних народа, чему, на фону неефикасне имиграционе политике федералног центра, потпомаже провокативна делатност радикалних националистичких организација (типа ДПНИ – *Покрет против нелегалне имиграције*, прим. Н.В.), одговорних за погроме у Саљску, Кондопоги, Ставропољу (“нелиберални националисти”). Криза великих размера у том вишенационалном и мултикултурном региону, по логици америчких специјалиста за Кавказ из групе Русија-2017, одговара САД, пошто омогућава не толико слабљење наше земље, колико њено очување у орбити евроатлантског утицаја. Можда се управо тиме објашњава сасвим уздржана, да не кажемо позитивна реакција Вашингтона на изјаву Доку Умарова о укидању чеченске републике Ичкерије и стварању Кавкаског емирата.

Четврти сценарио?

Заправо, четврти сценарио у тексту извештаја није представљен, аутори извештаја су га изоставили из неких својих разлога. Ипак, сама методологија која је коришћена при његовој припреми, пружа могућност да се самостално реконструише четврти сценарио. Остао је упражњен још један сектор – место за “нелибералне интернационалисте” (illiberal internationalists). Узимајући у обзир рационалност и доследност англосаксонског мишљења, тешко је поверовати, да су они (*мисли се на ауторе* – прим. Н.В.) могли да на њега забораве.

Очигледно је да су аутори извештаја намерно изоставили четврти сценарио приликом публиковања, као најопаснији и најнепријатнији за САД, оставивши га за службену употребу негде у ресору Хилове. Хајдемо сами да покушамо пронаћи недостајуће елементе те интересантне мозгалице!

Поново прочитавши документ, припремљен од стране групе Русија-2017, у очи упада један детаљ, који се при првом упознавању са текстом чини да је од малог значаја. На страни 4. амерички експерти ипак употребљавају синтагму “illiberal internationalism” (“нелиберални интернационализам”), прво, зарад означавања оног заједничког, што повезује уједно царски и совјетски период отаџбинске историје, и друго, зарад фундаменталне карактеристике – и то принципијелно – путиновског режима. Иза мењања политичко-правних фасада, почињући од од руске државе Ивана III и руске империје Петра I, све до совјетске државности Јосифа Стаљина, западни совјетолози увек су непогрешиво одгонетали деловање једне те исте силе – руског народа – обдареног особеном васељенском мисијом (Москва – Трећи Рим), која се реализовала у историји у најпарадоксалнијим формама.

Управо је Путин, по мишљењу аутора извештаја, после горбачовско-јељциновског тешког времена, обновио, чини се, изгубљене линије дубинског континуитета између белих, црвене и савремене етапе руске државности. Апogeј и истовремено провиденцијални симбол тог процеса постало је потписивање акта о канонском општењу између РПЦ и Цркве у расејању (у оригиналу – *зарубежницима* – прим. Н.В.) “Нелиберални интернационализам” – то је тајна формула руског идентитета.

Са једне стране, Руси су одувек били империјалан народ, коме је туђа етничка и национална охолост, који је отворен за спољну експанзију, за интеграцију других народа у свој цивилизацијски пројекат (отуда – “internationalism”). Рус – то је посебно стање духа, којим се може прожети сваки човек. Руски – то је једини придев у нашем језику, који се користи за означавање културно-цивилизацијског идентитета, што је дало живот таквим задивљујућим “интернационалним синтагмама” као што су “руски Татарин”, “руски Јеврејин”, “руски Чечен”. Зато су и глобални комунистички пројекат, који је имао одјека у целом свету, и чак Трећа Интернационала, на Западу, у своје време, интерпретирани као прикривени инструменти реализације руских геополитичких интереса.

Са друге стране, архетипови нашег колективно несвесног, наше културне вредности, увек су били супротстављени западним – саборност/индивидуализам, религиозност/атеизам, трагање за правдом/легалност, солидарност/егоизам, социјализам/либерализам (отуда – “illiberal”). Овај светоназорни дуализам, чији корени сежу до поделе цркве на Западну и Источну, никада и није био превазиђен. Примивши од Византије у XV веку штафету чувара истинске вере и поставши “Трећим Римом”, Москва истрајно одбија да скрене са тог пута.

Пише: ЦГЕ

уторак, 28 фебруар 2012 03:17

Управо је указана перспектива, по нашем мишљењу, и препала аналитичаре из групе Русија-2017. Кроз спољашње либерално-демократске атрибуте савремене Русије (“либерални национализам”) они су детектовали забрињавајућу тенденцију препорода, по форми империјалне, а по садржају нелибералне (православно-религиозне) линије. При томе, померање државе у том правцу још није почело, пошто на нивоу елите, где као и раније доминирају олигарси и бирократе, одсуствују било какви озбиљни институционални субјекти, који су способни да спроводе ту линију.

Без те линије преостаје само постјељцинска земља, раздирана борбом кланова за сфере утицаја, и беспомоћан народ пред либералном сугестијом Запада. Отуда концепција “путинизам без Путина”.

У савременој Русији, највише узнемирујући и најнепредвидљивији елемент јесте Владимир Владимирович Путин, човек који разговара са руском историјом, “провиденцијални човек судбине”, како се једном изразио француски писац-метафизичар Жан Парвулеско. Штета, што Русија није и стекла таквог Путина. И по свој прилици неће ни стећи. Питање о томе, какав ће се сценарио реализовати у Русији после марта остаје тако отворено.

Превео са руског: **Небојша Вуковић**

<http://www.evrazia.org/article/1902>

[1] *Силовики* – руководиоци и високи функционери ресорџа силе (полиције, војске, обавештајних и безбедносних служби).